

В І Д Г У К
офіційного опонента

доктора філософських наук Черепанової Світлани Олександрівни
на дисертаційне дослідження Чорного Олександра Олексійовича
“Конструктивний потенціал національних смислів у становлення
філософсько-освітньої думки в Україні”, поданої до захисту на здобуття
наукового ступеня доктора філософських наук за спеціальністю 09.00.10 –
філософія освіти

Ознайомлення із дисертацією О. О. Чорного, виявляє її безумовну актуальність з позицій розвитку української філософсько-освітньої думки. Здійснений теоретичний аналіз наукової літератури, засвідчує обізнаність автора із відповідними вітчизняними та зарубіжними розробками, демонструє осмислення ідей, положень в контексті дисертаційного дослідження (525 позицій, із них 19 англomовні). Логічно узгоджені об'єкт дослідження (історичний вимір філософії освіти в Україні), предмет (національні смисли в історичних репрезентаціях філософії освіти), мета і завдання. Комплексну методологічну програму дослідження обумовили культурно-історичний та порівняльно-історичний підходи, контекстуальний аналіз; феноменологічний, герменевтичний, структурно-функціональний, діалектичний, системно-теоретичний методи.

Звідси підстави для виокремлення наукової новизни. А саме: “розробка концепції структурування смислового поля філософії освіти, де універсалістські настанови та цінності через збережені смисли національних культурних і світоглядних традицій стають конститутивними чинниками трансформації регіональних культурних та освітніх просторів”... Адже “вперше доведено, що розвиток філософії освіти як специфічної комунікації в Україні стимулюється збереженими смислами національної філософської традиції..; а європейські студії, які зараз поширюються в Україні, повинні містити також й український досвід трансляції ідеї Європи у вітчизняній філософсько-освітній думці” (с. 9-10 дис.).

Апробація результатів дослідження є переконливою: індивідуальна монографія “Історія філософсько-освітніх ідей в Україні та їх онтологічна орієнтація” (обсяг 26,5 друк. арк.), авторські публікації у наукових журналах, збірниках наукових праць – 48, у тому числі одноосібні публікації у спеціалізованих фахових наукових виданнях із філософських наук України – 24, та міжнародного наукометричного рівня – 5. А також матеріали наукових конференцій.

Змістовно і структурно тему дисертації поєднують вступ, шість розділів, висновки до розділів, загальні висновки. Теоретико-методологічний (розділ 1), онтологічні орієнтири розвитку філософсько-освітньої думки в регіональних українських контекстах (розділ 2), філософсько-освітня думка в культурі Київської Русі (розділ 3), філософсько-освітня адаптація ідей

європейського Відродження та Реформації до українських культурних контекстів (розділ 4), трансформація філософсько-освітніх ідей в онтологічних контекстах української культурної традиції XVII-XIX століть (розділ 5), орієнтаційний потенціал європейських філософсько-освітніх ідей в Україні XIX- початку XXI століть (розділ 6). Автором у шостому розділі здійснено аналітичне узагальнення основних осередків дослідження філософії освіти в Україні (Київ, Львів, Полтава, Чернігів, Харків, Дніпровський регіон (с. 387-395 дис.). Привертає увагу акцент на роботі творчого колективу дослідників філософії освіти її історії, ідей та проблем у Чернігівському педагогічному університеті під керівництвом В. І. Шевченка (с. 393-394 дис.). Світлої пам'яті професор Володимир Шевченко зробив непересічний внесок у розвиток філософії освіти в Україні як галузі наукових досліджень й навчальної дисципліни.

Зміст дисертації дає підстави зазначити, що автором вирішено окреслені дослідницькі завдання, отримано результати і висновки, теоретично й праксеологічно важливі для вітчизняної філософії освіти. Автореферат дисертації відповідає її змісту.

Разом з тим, позитивне оцінювання дисертаційного дослідження, не виключає деякі зауваження.

1. Другий розділ “Онтологічні орієнтири розвитку філософсько-освітньої думки в регіональних українських контекстах” не зовсім узгоджено за назвою та змістом; причому про регіональний український контекст можна говорити радше умовно.

2. Значне розширення матеріалу підрозділів другого розділу дещо не виправдано: занурення у проблематику Анахарсіса Скіфського; питання духовно-практичне філософствування (Токсаріс, Замолксіс, Абаріс); фактологічні джерела філософсько-освітнього розвитку міст-держав та їх представники (Біон Борисфеніт, Сфер Боспорський, Смикр).

3. Підрозділ 3.1. третього розділу висвітлює роль міфів і казок в формуванні культури, світогляду, освіченості та менталітету українців. Проте доцільно було зробити акцент на тому, що буття культури постає як формотворення людського духу. А особливістю формотворення духовності є діалог культур, властивий уже початковим формам духовності, в історичному людському бутті – це ритуал, міф, в індивідуальному – гра, казка.

4. Дисертантом у теоретико-методологічному розділі зазначено, що “сучасна філософія освіти в Україні розвивається по шляху зміцнення своїх зв'язків в руслі сучасного європейського і світового філософсько-освітнього розвитку” с. 18 дис.). Це положення набуває особливого смислу в контексті авторських аспектів ідентифікації особистості, значення національних філософсько-освітніх та культурних контекстів.

Доцільно наголосити: філософія освіти функціонує як системне світовідношення і соціокультурне явище, поєднуючи методологію, науку,

цінності, національні педагогічні й культурні традиції. Філософію освіти характеризує сукупність світоглядних теорій (ідей), наукових, культурних, ціннісних, морально-етичних засад, які зумовлюють не лише сенс і зміст виховання та навчання, а й певний тип особистості...Цим враховано особливості техногенної (західної) й традиціоналістських культур (Захід – індивідуалістичний, Схід – колективістичний тип особистості). Особистість водночас постає і суб'єктом впливу на культуру, і об'єктом, що зазнає впливу культури. Становлення особистості, її ідентифікація відбувається в певному соціумі, середовищі моральних приписів, звичаїв, традицій, техногенної (західної) і традиціоналістських (східних) культур. Духовно-ціннісні основи буття європейської людини визначає культурний простір юдео-християнської традиції, а людини східного ареалу конфуціанство, даосизм, буддизм (Китай); феномен синтоїзму, даосько-буддійські й конфуціанські тенденції (Японія) та ін. За сутнісних відмінностей Заходу та Сходу (філософські, політичні, економічні, соціокультурні тощо), Україна – між Заходом і Сходом, передусім культура сприяє збереженню й розвитку національних освітніх систем.

Натомість роздуми стосовно пункту 4. мають радше дискусійний характер. А європейський і світовий філософсько-освітній вектор розглядаємо як побажання авторові стосовно подальшого наукового пошуку.

Проте висловлені зауваження й побажання не впливають на ґрунтовність виконаної наукової роботи та загальну позитивну оцінку змісту дисертації.

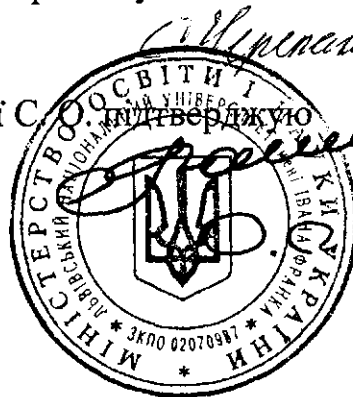
На основі вищесказаного вважаю: дисертаційна робота Олександра Олексійовича Чорного “Конструктивний потенціал національних смислів у становленні філософсько-освітньої думки в Україні”, виконана на належному теоретичному, методологічному рівні, є самостійним науковим дослідженням і відповідає пунктам 10, 12, 13, 14 “Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника”, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року №567, тому її автор має право на присудження наукового ступеня доктора філософських наук зі спеціальності 09.00.10 – філософія освіти.

14 березня 2017 р.

Офіційний опонент

Доктор філософських наук, доцент,
професор кафедри початкової та дошкільної освіти
Львівського національного університету
імені Івана Франка

Підпис професора Черепанової С. О.
Вчений секретар
ЛНУ імені Івана Франка

С. О. Черепанова С. О. Черепанова

Григорук